

Tůmo, nezabíjej mě!

Dobrodružný život a tragická smrt odbojáře Františka Novotného

MARTIN JINDRA

Vraždy Františka Novotného v září 1948, kterou osobně posvětil velitel Státní bezpečnosti Jindřich Veselý a provedli ji jeho podřízení, patří k případům, v nichž dodnes existuje řada neznámých. Rodina, přátelé i badatelé se po desetiletí ptají: Proč musel být Novotný odstraněn? Některým nezodpovězeným otázkám se snažíme porozumět a najít na ně odpovědi.

Jihočeská obec Balkova Lhota, 10. září 1948. Husitský farář František Rabiška vede nevšední pohřební rozloučení. Do hrobu, který je dnes označen prostým křížem a husitským symbolem kalicha s hostií, je ukládáno tělo odbojáře Františka Novotného. Z domu smutku v č. p. 6 vyprovázejí rakev ve smutečním průvodu s maminkou Alžbětou dvě malé děti, dvouletá Milada a sedmiletý Vladimír. Na průběh pohřbu dohlíží příslušníci Státní bezpečnosti. Maminka říkala, že tam byli všelijaký lidi, že se tam až bála. Ale místní lidi přišli, vzpomínala v roce 2017 jedenasedmdesátiletá dcera Milada, která nikdy nezapomene na bolestný pohled do otevřené rakve, v níž spatřila otcův prostřelený obličej.¹ František Novotný patřil mezi přední protinacistické odbojáře na Táborsku. Muže, který během války úspěšně unikl Gestapu, zavraždili jeho soudruzi ze Sboru národní bezpečnosti (SNB), do nějž vstoupil po válce.

František Novotný (vlevo nahoře) s bratrem Jaroslavem a rodiči Františkem a Růžkou na zahradě v Balkově Lhotě

Foto: archiv Milady Filipové

¹ Archiv autora, rozhovor s Miladou Filipovou, rozenou Novotnou, z 18. 1. 2017.

Pumový útok na služebnu Gestapa

Tábor patřil po zřízení Protektorátu Čechy a Morava mezi centra české rezistence. V prvních měsících okupace v něm došlo k poškozování úředních vyhlášek, odcizení orientačních tabulí nebo k několika hospodským rvačkám mezi českým obyvatelstvem a příslušníky německé pořádkové policie.² Protiněmecké nálady tábořského obyvatelstva na jaře a v létě 1939 dosáhly jednoho z vrcholů při manifestačním otevření nového kostela Církve československé 6. července 1939. Průvodu městem a následných oslav spojených s otevřením sboru Božích bojovníků se zúčastnilo 8 000 lidí, z Prahy musel být dokonce vypraven zvláštní vlak.³ Výjimečná událost překračující hranice města proběhla 17. října 1939. V souvislosti s odchodem oddílu německé ochranné policie (Schutzpolizei) z Tábora a odstraněním německo-českého nápisu z tábořské radnice se po městě rychle rozšířila septanda, že Sovětský svaz by mohl na základě dohody s Německem obsadit protektorát a zřídit v českých zemích vlastní správu – „ruský protektorát“. Události podnítily demonstrace několika set lidí na tábořském náměstí.⁴ Po drobných potyčkách došlo k zatčení tří demonstrantů⁵ a situaci se podařilo uklidnit až v pozdních večerních hodinách. V následujících dnech bylo zatčeno dalších sedm občanů.⁶

Vedle otevřených protiněmeckých projevů se na Tábořsku formovalo silné podzemní hnutí. Ve městě a jeho

Přítomnost silného hnutí odporu v Táboře vyvolala demonstrativní zásah protektorátní reprezentace. Za povinné účasti obyvatel Tábořska řečnili 20. června 1942 na Žižkově náměstí předseda protektorátní vlády Jaroslav Krejčí (v popředí), ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec (za ním) a ministr zemědělství a lesnictví Adolf Hrubý (v pozadí).

Foto: Archiv Šechtla a Voseček

okolí působilo v letech 1939–1945 několik odbojových skupin. Jednou z nejdůležitějších, která se utvářela hned v prvních měsících okupace, byla Obrana národa (ON), jejímž krajským velitelem byl zpočátku brig. gen. Václav Volf.⁷ Početnou ilegální organizaci komunistické strany na Tábořsku oslabilo hromadné zatýkání jejích členů v březnu 1939 a na jaře

1941. Nelze opomenout ani ilegální skupinu železničářů napojenou na Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ) nebo sokolský odboj. Na jaře 1942 inicioval vrchní dozorce tábořské věznice a významný odbojový pracovník Jaroslav Vacek⁸ společně s mlynářem z Borotína Václavem Houškou založení Krajského národního revolučního výboru (KNRV) Borotín, jehož se stal

2 KOŘALKOVÁ, Květa: Veřejná vystoupení tábořského obyvatelstva v prezidiálních spisech Okresního úřadu v Táboře (září 1938 – říjen 1939). *Tábořský archiv. Sborník SOKA v Táboře*, sv. 2. Státní okresní archiv Tábor, Tábor 1989, s. 47–65.

3 VÍCE JINDRA, Martin: *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938–1945*. ÚSTR – ČČSH, Praha 2017, s. 127–130.

4 Podle úředních zpráv bylo demonstrujících na tři stovky, podle vzpomínek pamětníků asi osm set.

5 Bývalý poručík čs. armády Karel Kocián, jenž byl zatčen za údajné kopnutí jednoho člena německé ochranné policie, byl následně odeslán do koncentračního tábora Sachsenhausen.

6 KOŘALKOVÁ, Květa: *Veřejná vystoupení tábořského obyvatelstva v prezidiálních spisech Okresního úřadu v Táboře (září 1938 – říjen 1939)*.

7 VÍCE Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), f. Prověřovací materiál Ministerstva vnitra ČSR k odbojovým a partyzánským skupinám působícím v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945 (dále jen 308), Obrana národa Tábor.

8 Jaroslav Vacek (1894–1944) byl v únoru 1943 zatčen Gestapem. Vzápětí byla uvězněna také jeho žena Anna, syn Jaroslav a dcera Věra.

vzápětí předsedou. Skupina postupně de facto absorbovala do své organizační struktury zbytky tábořského odbojového hnutí a stala se výraznou složkou regionálního odboje.⁹ V posledním válečném roce 1945, zejména od března do května, se na Táborsku začala výrazněji profilovat partyzánská organizace Táborité.¹⁰

Intenzitě odboje odpovídal i rozsah represe. Jen za druhého stanného práva bylo v Táboře popraveno celkem 156 osob, včetně těhotné MUDr. Anny Hákové.¹¹

Jednou z nejvýznamnějších odbojových akcí na Táborsku byl v noci z 26. na 27. června 1941 pumový útok na budovu služebny Gestapa, která v Táboře sídlila ve dvoupatrové budově č. p. 1631 nad hrází rybníka Jordán. Útok naplánoval a se svým kamarádem Jiřím Poštou z Tábora provedl František Novotný.

František Novotný, narozený 4. června 1913 v Balkově Lhotě, byl starší ze dvou synů rolníka Františka Novotného a Růženy, rozené Chvalové, z Dražic. Vystudoval tři třídy reálného gymnázia, kde nepatřil mezi premianty, a dvouletou vyšší hospodářskou školu v Táboře, kterou absolvoval ve školním roce 1929/1930. V novém oboru se našel. Po ukončení studia vypomáhal na rodinném hospodářství u svého otce. Od října 1935 do září 1937 konal prezenční vojenskou službu u 305. dělostřeleckého pluku v Táboře a dosáhl hodnosti svobodníka. V lednu 1939 se oženil, man-

Statek Novotných v Balkově Lhotě (současný stav)

Foto: autor

želství bylo požehnáno synem Vladimírem (nar. 1941) a dcerou Miladou (nar. 1946). Celou válku s manželkou a synem žili na statku v Balkově Lhotě č. p. 6, kde František vypomáhal a po otcově částečném ochrnutí spravoval rodinné hospodářství.

V domácím odboji začal být činný bezprostředně po březnové nacistické okupaci v roce 1939. Před příjezdem německých vojsk do Tábora se 15. března 1939 společně s Jaroslavem Vrhelem rozjel automobilem do místních kasáren pro zbraně. Nebyli však úspěšní a Novotného známý, pplk. Antonín Březina, jejich žádosti o vydání zbraní nevyhověl. První spojení na formující se odboj získal Novotný přes

Obranu národa, konkrétně kpt. Aloise Bočka, který ale v polovině února 1940 opustil protektorát a přihlásil se v Bělehradě do čs. zahraniční armády. Boček v rámci Obrany národa vytvořil tzv. skupinu „Cukráři“, v níž Novotný patřil k neaktivnějším. Podílel se zejména na ukrývání zbraní, trřaskavin a rozbušek, které schovával na půdě rodinného hospodářství v Balkově Lhotě nebo předával dalším členům odboje.¹²

Po Bočkově odchodu pracoval Novotný v podzemním hnutí víceméně samostatně. Po útoku hitlerovského Německa na Sovětský svaz se rozhodl k mimořádnému činu.¹³ V nočních hodinách z 26. na 27. června 1941

Přes věznici v Malé pevnosti v Terezíně byl transportován do věznice v Drážďanech, kde byl 23. 8. 1944 s několika spolupracovníky popraven. Manželka s dcerou, které část vězeňských útrap prožily v koncentračním táboře Ravensbrück, válku přežily. Syn jako vězeň koncentračního tábora Neuengamme zahynul 3. 5. 1945 po potopení německé zaoceánské lodi Cap Arcona, která převážela vězně z koncentračních táborů. Více *Národní archiv* (dále jen NA), f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor (dále jen ÚV SPB), inv. č. 3434, Věra Žahourková-Vacková, dokumenty z vězení; Tamtéž, inv. č. 3822, dokumenty Jaroslav Vacek.

9 Více ABS, f. 308, KNRV Borotín.

10 Více ABS, f. Stihání nacistických válečných zločinců (dále jen 325), sign. 325-151-1 až 11, Podkladové materiály k prověření skupiny Táborité.

11 Anna Háková byla i s manželem Václavem popravena 11. června 1942. Válku přežil jen jejich tehdy pětiletý syn Václav. DOLISTOVÁ, A.: MUDr. A. Procházková-Háková. *Palcát*, 1945, č. 11, s. 4.

12 *Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv* (dále jen VÚA - VHA), f. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. (dále jen 255), žádost Alžběty Novotné o osvědčení podle zákona č. 255/46 Sb. podaná za tragicky zesnulého manžela Františka Novotného, Potvrzení krajské odbočky Obrany národa v Táboře z 25. 11. 1947.

13 *Státní okresní archiv* (dále jen SOkA) *Tábor*, f. Jaroslav Hojdar, k. 9, inv. č. 177, Popis odbojové činnosti partyzánské skupiny Balkova Lhota vedené Františkem Novotným (nedatováno).

společně s Jiřím Poštou zaútočil na tábořskou služebnu Gestapa. Při kladení nálože jej však překvapila hlídka, která budovu střežila, a proto byl nucen ustoupit a pumu odhodit ještě před budovou. Výbuch poškodil a urazil stožár elektrického vedení, samotná služebna však poškozena nebyla.¹⁴ Oběma odbojářům se podařilo uprchnout. Odvetnému zatýkání 2. července 1941 ale neuniklo deset vybraných rukojmích, jimž byla určena tzv. ochranná vazba v Malé pevnosti v Terezíně. Shodou okolností mezi ně patřil i Novotného přítel, husitský pomocný duchovní a vedoucí Jednoty mládeže v Táboře Jaroslav Vrhel, u něhož byla použita bomba před útokem ukryta. Gestapo o tom naštěstí nic nevědělo.

Sídlo tábořského Gestapa, na které provedli František Novotný s Jiřím Poštou v noci z 26. na 27. června 1941 pumový útok
Foto: Archiv Sechtl a Voseček

Atentát na vlajkaře Krále

František Novotný ve svých odbojových aktivitách pokračoval. Věděl, co by ho i jeho manželku, která zanedlouho očekávala narození syna, v případě odhalení čekalo. Přesto se nadále věnoval výrobě výbušnin, shromažďoval zbraně a střelivo. Pomáhal ukrývat krajského instruktora ilegální KSČ Josefa Raiskupa¹⁵ a pronásledovaného mlynáře Václava Houšku. Od října 1943 zajišťoval úkryt pro čtyři sovětské důstojníky, kteří byli na útěku ze zajateckého tábora.¹⁶ Nechyběl ani při četných sabotážních a destruktivních akcích na železnici, ani při přerušování telefonního vedení na trase Tábor - Písek.

Koncem října 1944 byl Novotný pověřen exemplární likvidací kon-

fidenta a exponenta místní Vlajky Zdeňka Krále.¹⁷ Atentát měl být vykonán pro výstrahu kolaborantským kruhům. K útoku na Krále se nejdříve vyslovil v roce 1946 v článku pro časopis podniku Madeta. Den provedení byl určen symbolicky na 28. října 1944. Toho dne však František Novotný a jeho pomocník Bohumil Dvořák měli smůlu, protože Král se po odchodu ze zaměstnání příliš rychle vmísil do davu cestujících vystupujících z vlaku a následně se pronásledovatelům ztratil z dohledu. Druhý den padlo rozhodnutí provést atentát za všech okolností 1. listopadu 1944.

Toho dne se v 19 hodin setkali před nádražím. Novotný byl kromě pistole vyzbrojen i nožem. *Těsně před půl os-*

mou vychází Král z pošty a přechází do nádraží, ještě nedostrojen. Franta stojí za elektrikou a bedlivě hlídá. Za čtvrt hodiny se Král vrací do pošty a v 19:55 vychází domů. Franta jde za ním, asi ve dvaceti krocích a dochází [ho]. Král jest nejistý, neustále se otáčí a uhýbá doleva z vozovky. Franta chce jít po jeho levé straně, ale není to možné pro stále stupňovaný jeho neklid, jdou stále směrem na družstvo – skladiště, kde je tma. Náhle Král zpomalí krok a Frantovi nezbývá než [ho] předejít. Aby nevzbudil ještě více jeho nejistotu, dělá, jako by zakopl, a upravuje si sehnutý botu uprostřed vozovky za rohem Živnova domu. Král se vyhýbá a Franta asi ze šesti až sedmi kroků střílí. Král byl střelen do hlavy, spustil huronský řev, toče se dokola jako raněný pes. Několikrát

14 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 4331/1913, František Novotný, Dotazník z 21. 11. 1946.

15 Komunistický odbojář Josef Raiskup dlouho unikl zatčení Gestapem. Nakonec byl paradoxně na základě nepodložených informací o jeho údajné spolupráci s Gestapem odsouzen k trestu smrti tzv. partyzánským soudem a 16. 3. 1945 zastřelen poblíž Sedlce. Od roku 2015 jsou jeho ostatky pietně uloženy v kolumbáriu v Borotíně. Více JIRÁK, Petr: *O zapomenutém místním rodákovi a odbojáři Josefu Raiskupovi* – viz <https://mekskojetin.cz/zajimavosti-z-historie/234/o-zapomenutem-mistnim-rodakovi-a-odbojari-josefu-raiskupovi> (citováno k z. z. 2021).

16 VÚA - VHA, f. 255, žádost Alžběty Novotné o osvědčení podle zákona č. 255/46 Sb. podaná za tragicky zesnulého manžela Františka Novotného, Zpráva Františka Novotného o jeho odbojové činnosti (nedatováno).

17 Zdeněk Král (1902–1945) pracoval jako poštovní úředník v Táboře. Patřil k prominentním konfidentům vedoucího tábořské úřadovny bezpečnostní služby Kurta Kritze. Ve výkladní skříni Vlajky zavedl tzv. černou tabuli (praníř Vlajky), na které byli zesměšňováni příslušníci českého národa za to, že se stýkali s Židy.

Před tábořským nádražím se konfidentu Královi podařilo atentáčníkům uniknout v davu (ilustrační fotografie z roku 1936) Foto: Archiv Šechtla a Voseček

Dne 18. května 1945 byli na dnešním náměstí Mikuláše z Husi popraveni konfidenti Zdeněk Král a Jaroslav Ryněš. Šlo o poslední veřejnou popravu ve městě. Foto: SOKA Tábor

Zdeněk Král s dvojitým průstřelem hlavy přežil. Za půl roku jej nicméně čekal přísný soud. V pátek 18. května 1945 byl na přeplněném Klášterním náměstí v Táboře (dnes náměstí Mikuláše z Husi) veřejně popraven. Tato exekuce byla poslední veřejnou popravou ve městě.¹⁹

K nebezpečné bezpečnosti

Ani po atentátu na Krále se nepodařilo Františka Novotného vypátrat a pokračoval v odbojové činnosti, zejména v sabotážních a destruktivních akcích na železnici, přerušování telefonního vedení a rozšiřování ilegálních letáků. Při akci 4. května 1945 provedl s partyzány z Radkova zajištění dvou transportních vlaků.²⁰ V okolí Balkovy Lhoty, Radkova a Tábora se od 5. do 17. května 1945 podílel na odzbrojování německých jednotek a získávání zbraní, střeliva a munice. *Od 10. 5. do 17. 5. 1945 zajmuli jsme celkem 80 Němců a ukořistili 40 pušek, 2 pistole, 1200 nábojů, 4 bedny granátů a odevzdali vše v kasárnách.*²¹ V té době už byl za partyzány, jak uvádí oznámení v místních novinách *Palcát*, ustanoven do významné pozice bezpečnostního referenta Okresního národního výboru (ONV) v Táboře.²² Na ustavující schůzi 30. května 1945 byl jednomyslně zvolen do dvanáctičlenné rady a potvrzen ve vedení bezpečnostního referátu.²³ V té době se nechal přesvědčit dlouholetým ředitelem mlékárenského družstva Madeta, velitelem partyzánské brigády Táborité a nyní i vlivným funkcionářem Josefem Hojdarem ke vstupu do KSČ. Jak ale vyplývá z jeho kádrových materiálů a svědectví spolupracovníků, nikdy nepatřil k zapáleným straníkům. Ve funkci zůstal pouze do

upadl na zem. Franta, když viděl, že zmíněný se točí dokola, domníval se, že má dost, a jako ránu z milosti střílí po několika vteřinách znovu. Oběma ranami jest Král střelen do hlavy. Po

druhé ráně se ale zdvihá a za neustálého řevu odbíhá na Wilsonovu třídu k domu p. Tomáška. Franta po druhém výstřelu s pistolí v ruce odchází rychlým krokem zpět k nádraží.¹⁸

18 NOVOTNÝ, František: Z podzemní činnosti tábořského odboje. *Chceme výš – časopis zaměstnanců Madety*, 1946, č. 6. Článek přetiskl CÍLEK, Roman: *Táborsko 1939–1945*. Praha – Tábor 1981.

19 *Státní oblastní archiv Třeboň*, Pamětní kniha města Tábora 1922–1967, 1945, s. 386.

20 JINDRA, Martin – SLADKOWSKI, Marcel (eds.): *Biografický slovník Církve československé husitské*. ČČSH, Praha 2020, s. 375–377.

21 *SOKA Tábor*, f. Jaroslav Hojdar, k. 9, inv. č. 177, Popis odbojové činnosti partyzánské skupiny Balkova Lhota vedené Františkem Novotným (nedatováno).

22 Okresní národní výbor v Táboře. *Palcát*, 1945, č. 1, s. 4.

23 Ustavující schůze Okresního Národního Výboru v Táboře. *Palcát*, 1945, č. 9, s. 2.

září 1945 a svoji rezignaci odůvodnil špatným zdravotním stavem.²⁴

Ještě v září nastoupil František Novotný do tábořského mlékárenského družstva Madeta, kde zpočátku pracoval jako organizační tajemník a od 1. dubna 1946 byl pověřen správou velkostatku v Kášovicích. V té době se manželům Novotným narodila dcera Milada. V září 1946 adresoval Zemskému národnímu výboru – Zemskému odboru bezpečnosti (ZOB) v Praze žádost o přijetí. Při té příležitosti připomněl: *Již svého času bylo mi nabízeno místo oblastního vedoucího ZOB v Táboře. [...] Jsem ochoten pracovat při jakémkoliv druhu policejní služby i sebeobtěžnější a kdekoliv, za předpokladu, že zajistím slušnou existenci své rodiny.*²⁵ Svoji žádost Novotný podpořil doporučením ONV v Táboře. Od 15. listopadu 1946 působil ve službách Oblastní zpravodajské odbočky (OZO) v Táboře²⁶ jako pracovník hospodářského zpravodajství a zástupce přednosti.²⁷ Jeho výkon služby byl hodnocen jako svědomitý a poctivý, nadřazení oceňovali i jeho organizační schopnosti. *Jest přímý a agilní. Tento má značnou důvěru obyvatelstva, bez rozdílu politické příslušnosti, kterou si získal již*

Portrét Františka Novotného Foto: ABS

*z dob minulých, ve veřejných funkcích.*²⁸ Od září do října 1947 byl povolán ke zvláštnímu vojenskému cvičení ve zbrani a 19. ledna 1948 převeden do Prahy, se zařazením do 3. oddělení sektoru III/Aa (vnitřní zpravodajství) ministerstva vnitra,²⁹ kde působil ve funkci koreferenta hospodářského zpravodajství do 14. srpna 1948, kdy nastoupil dovolenou.³⁰

V létě 1948 dostali manželé Novotní v Táboře dekret na nový byt. Byt vymalovali, vybavili nábytkem a chystali se přihlásit v Táboře k trvalému pobytu, aby zde jejich syn mohl od září 1948 začít chodit do školy. Nikdy se však do bytu společně nenastěhovali.

Jsmo z Prahy od bezpečnosti!

Dovolenou v srpnu 1948 přijel František Novotný strávit domů, aby pomohl při žních. V noci z 24. na 25. srpna 1948 zastavil v Balkově Lhotě americký automobil se značkou diplomatického sboru. Jeho osazenstvo přijelo z Tábora, kde u kádrového referenta krajského sekretariátu KSČ Václava Janáče a v přítomnosti bývalého předsedy MNV v Táboře Ladislava Doležala hledali Novotného, jehož označili za agenta americké zpravodajské služby CIC a hlavu ilegální organizace v Táboře. *Uvedli, že se jedná o velikou věc, a jak s[oudruh] Janáč, tak i s. Doležal musí zachovat bezpodmínečně mlčenlivost a v případě prozrazení či sdělení nepatrné zmínky o této záležitosti, že jim jde o krk.*³¹

Akci naplánoval a zorganizoval Miroslav Pich-Tůma,³² jenž také

24 Partyzán Franta Novotný odchází z funkce bezpeč. referenta ONV. *Palcát*, 1945, č. 38, s. 1.

25 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 4331/1913, František Novotný, Žádost Františka Novotného z 19. 9. 1946.

26 Oblastní zpravodajské odbočky byly zřizovány ve větších městech. V listopadu 1946 tábořskou zpravodajskou odbočku tvořilo sedm pracovníků. Jméno Františka Novotného se v měsíčních zprávách o stavu pracovníků jednotlivých OZO poprvé objevuje 1. 12. 1947.

27 ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti (dále jen 310), sign. 310-1-13, Návrh na přidělení zaměstnanců OZO Tábor ke službě v StB z roku 1947. Likvidační komise pro sloučení OZO a OStB v Táboře ve smyslu výnosu ministerstva vnitra z 11. 12. 1947 konala potřebné úkony na konci roku 1947.

28 Tamtéž, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 4331/1913, František Novotný, Zpráva OZO v Táboře o činnosti Františka Novotného (nedatováno).

29 Po reorganizaci bezpečnostních odborů ministerstva vnitra v prosinci 1947 převzal řízení vnitřního zpravodajství III. odbor ministerstva vnitra, respektive jemu podřízená skupina III/A, která nově zastřešovala společné řízení vnitřního zpravodajství (sektor III/Aa), zahraničního zpravodajství (sektor III/Ab) i operativní techniky (sektor III/At). Viz BÍLEK, Libor: Agenturní centrála Státní bezpečnosti a její vedoucí Erich Mach. Poznámky k fungování sítě tajných spolupracovníků v letech 1948–1950. *Securitas Imperii*, 2014, č. 25, s. 135.

30 ABS, sb. Zvláštní vyšetřovací spisy (dále jen ZV), a. č. ZV-4 MV, Zpráva pro administrativní sektor vnitřního zpravodajství ze 7. 9. 1948.

31 Tamtéž, a. č. ZV-45 MV, Zpráva krajského velitele StB v Českých Budějovicích Antonína Nového o telefonickém hovoru s Ladislavem Doležalem z 2. 4. 1951.

32 Miroslav Pich-Tůma (1919–1995) od roku 1945 spojil svůj pracovní život s bezpečností. Působil na ZOB II, pak byl převzat k StB, kde jako vedoucí referátu zaměřeného proti Československé straně národně socialistické (ČSNS) a velitel 2. oddělení II. sektoru

podal návrh na Novotného zatčení, který následně velitel 2. oddělení politického zpravodajství Ladislav Zelenka³³ předložil ke schválení vedoucímu útvarů politického zpravodajství ministerstva vnitra Štěpánu Plačkovi.³⁴ Všechno se, jak potvrdil Plaček, schvalovalo pouze ústně.³⁵ K vylákání Novotného posloužil Jan (Ivan) Achremenko,³⁶ jenž se s Novotným osobně neznal.³⁷

Při šetření Inspekce ministra vnitra v roce 1956 Achremenko k průběhu zatčení vypovídal podrobněji nežli Pich-Tůma. *Provedením zatčení Novotného byl pověřen Pich-Tůma, který si vybral jako pomocníka mě. [...] V Táboře jsme Novotného nenašli, ale zjistili jsme, že se nachází v jedné vesnici v okolí Tábora. [...] Když jsme do ní přijeli, celá vesnice již spala a byla tma. Bylo rozhodnuto, že Tůma zůstane v autě na silnici na kraji vesnice a já že dojdu vyhledat a přivést Novotného. [...] Vešel jsem do dvora statku, který snad patřil bratru Novotného, a zaklepal jsem na okno, k němuž shodou*

okolností přistoupil František Novotný. [...] Přesvědčil jsem se dotazem, že jde o námi hledaného Novotného, a použil jsem hesla, které mi dal pro tuto potřebu Tůma, dále jsem Novotnému řekl, že v Praze něco „hoří“ a že ho čeká na kraji vesnice „šéf“.³⁸ Zde se výpověď příslušníka StB rozchází se

Františka Novotného odvezli do objektu označovaného jako tzv. Statek v Praze-Bubenči, který využívala StB

vzpomínkami Novotného manželky Alžběty, která v roce 1969 událost popsala jinak. *V jednu hodinu v noci někdo zaklepal na okno místnosti, kde spal manželův bratr. „Kdo je?“ zeptal se probuzený švagr. „Jste z Prahy od bezpečnosti,“ odpověděl hlas pod okny. „Prosíme, kdybyste vzbudil bratra a řekl mu, že s ním potřebujeme mluvit.“ Fran-*

tišek, oblečený jen tak nalahko, vyšel na dvůr a za krátkou chvíli se vrátil. Pokračování dopověděl podle vzpomínek paní Novotné badatel Jaroslav Hojdar. „Co se děje?“ zeptala se rozezpálá manželka. „Nic. Starej mi něco chce,“ odpověděl a stručně poznamenal: „Myslel jsem, že mají auto za vraty, ale oni stojí až na rozcestí.“ Oblékl se, rozloučil a vyšel z domu. Čekali na něho na dvoře. Františkův bratr se vydal za nimi, v tiché noci slyšel před sebou jejich kroky. Tu se ozval podivný tlumený úder, jakoby rána gumovým kladívkem. Následoval rychlý tichý hovor smíšený se zvukem připomínajícím vlečení něčeho těžkého, zabouchnutí dveří auta a okamžitý odjezd. Do rána paní Novotná a její švagr nespali.³⁹

Že Františka Novotného u automobilu úderem omráčili a následně strčili dovnitř, podporuje další část Achremenkovy výpovědi, v níž se zmiňuje, že Novotný byl cestou k autu ostražitý, držel si neznámého příslušníka bezpečnosti před sebou a měl stále ruku v kapse, v níž

(politické zpravodajství) proslul svou brutalitou. Soustředil se na boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli, zejména proti stoupcům ČSNS. Za podíl na vraždách (Petra Konečného, Františka Novotného a zabítí Bedřicha Wiesnera) a násilnostech na vyšetřovaných byl opakovaně vyšetřován a souzen. (V roce 1953 k souhrnnému trestu 15 let odnětí svobody. Podmínečně propuštěn byl již v roce 1957.) V souvislosti s vraždou Františka Novotného byl znovu uvězněn a vyšetřován na konci 60. let. Po roce 1990 jeho případ prošetřoval Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. V lednu 1995 se Tůma oběsil na půdě svého domu. Více ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3783/1919, Miroslav Pich (Tůma).

- 33 Ladislav Zelenka (1915–?) byl v únoru 1951 zatčen a obviněn z účasti na vraždě Petra Konečného. V té době zastával funkci náčelníka II. sektoru (politického zpravodajství) velitelství StB na MNB. V květnu 1951 byl od SNB propuštěn a byly mu odňaty všechny hodnosti. Z vazby byl propuštěn v lednu 1953. Jeho případ se opakovaně prošetřoval až do přelomu 60. a 70. let. Přestože byl Vyším vojenským soudem v Příbrami v březnu 1970 uznán vinným z účasti na zločinu vraždy, trest mu nebyl uložen. Více Tamtéž, personální spis ev. č. 2609/1915, Ladislav Zelenka.
- 34 Štěpán Plaček (1909–1992) byl i v souvislosti s případem Františka Novotného v roce 1949 zatčen a v lednu 1954 odsouzen na 15 let odnětí svobody. Trest mu byl postupně několika amnestiemi snižován. V roce 1957 byl podmínečně propuštěn. Více k němu viz KALOUS, Jan: *Štěpán Plaček. Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ*. ÚSTR, Praha 2010.
- 35 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Výpověď Štěpána Plačka k likvidaci Novotného (nedatováno).
- 36 Jan (Ivan) Achremenko (1925–?) uváděl v dotaznicích svého personálního spisu ev. č. 6151/25 jméno Jan, v některých materiálech zabývajících se organizační strukturou StB je nicméně uváděn jako Ivan. Od června 1945 byl příslušníkem SNB, v únoru 1948 byl přeložen k StB. Ze služeb ministerstva vnitra byl propuštěn v roce 1963. Více k němu KALOUS, Jan: *Ve službách sovětských poradců*. Tlumočníci Jan (Ivan) Achremenko a Petr Bechyně. *Paměť a dějiny*, 2012, roč. 6, č. 4, s. 76–83.
- 37 Miroslav Pich-Tůma i Jan (Ivan) Achremenko se do protokolu též zmiňují o příslušníkovi Zdeňku Hruškovi, jenž se měl na zatčení Novotného rovněž podílet. Jeho jméno se ale při prošetřování případu dále neobjevuje. ABS, f. Inspekce ministra vnitra ČSSR I. díl (dále jen A 8/1), inv. j. 1239, Úsekový protokol sepsaný s Miroslavem Pichem-Tůmou z 28. 1. 1952; Tamtéž, Záznam o zatčení Novotného sepsaný s Janem (Ivanem) Achremenkem ze 7. 3. 1952.
- 38 Tamtéž, Zpráva Jana Achremenka k vraždě Františka Novotného z 9. 2. 1956.
- 39 *Archiv Jaroslava Hojdara*, Franta. Poválečný osud partyzána Františka Novotného (nedatováno). Svědectví bratra Františka Novotného autorovi při osobním setkání částečně potvrdila i Novotného dcera Milada.

43. Veřejné funkce:
Vláda — Nár. shromáždění —
ověřenictvo (nehodící se škrtnout)

DOTAZNÍK
(Vyplň čitelně!)

1. Příjmení a jméno (uveď i změny) — Vypíš háčkovým písmem:
P I C H Miroslav

(u žen i rodné jméno)

2. Den, měsíc, rok a místo narození:
22.10.1919 v Havlovicích, okr.Trutnov

3. Stav:
ženat

4. Bydliště (čís. tel., kam tě možno volat):
Praha-Košíře, Pod školou 455
Žiješ s někým (nebo někdo s tebou) ve společné domácnosti?
s manželkou

5. Číslo občanské legitimace: 6. Číslo pracovní knížky:

7. Bydliště od roku 1938:
Úpice Bachmačská 495, Podgajce, okr.Tarnopol USSR.Džalal -Abad KSSR,
Tašku-Mir KSSR, Ufa BSSR, Moskva-RSSR, Dejvice-Pha XIX.-, Břevnov Pha XVIII

Národnost: česká 9. Státní příslus.: čsl. 10. Náboženství: bezv.

11. Školní vzdělání: 5 obecních, 1 měšťanská tř.

12. Znalost řeči: česky, rusky

13. Jiné odborné znalosti a praxe (uveď podrobně):

14. Původní povolání: textilní dělník

15. Jakými zaměstnáními jsi prošel (a)? (V I. republice i za okupace — uveď nejdůležitější, déle trvajících):

Zaměstnavatel (firma):	obor - zařízení (odd.):	adresa:	od kdy - do kdy
Fa.Mroženský	text.tov.-děl.	Úpice	r.35 - 38
Fa.Břf.Buxbaumové	" "	Úpice	r.38 - 40
Červený Textilčík	trik.tov. Fed.	Podgajce	r.40 - 41
Restaurace č.1 a 5	ředitel	Tašku-Mir	r.41 - 42
Institut č.105	frekventant	Ufa	r.42 - 44
Institut č.108	" "	Moskva	r.44

16. Kde pracuješ nyní?
za: Ministerstvo vnitra
odpovědný představený: B-Aa-II-2
adresa: XIX.-Wintrova ul.
den nástupu: r.1946
telefon:

17. Majetkové poměry tvoje a tvé rodiny:
nemajetný
hrubý plat: čistý plat: jiné příjmy:
8.000.-- 0

18. Tvoj zdravotní stav:
skoro dobrý

19. Vojen. služba:
v čs. armádě (útvár, rok):
v zahraniční armádě (kde a v kterém roce):
SSSR - 1944 - 45
hodnost:

20. Pobyt v zahraničí:
kde? od kdy - do kdy? za jakým účelem?
USSR- Podgajce r.40 - 41 polit.emigrant
KSSR- Džalal-Abad, Taškumir, r.41 - 42 " "
BSSR- Ufa r.42 - 44 " "
RSSR- Moskva r.44 " "

Osobní dotazník hlavního strůjce vraždy, Miroslava Picha-Tůmy

Foto: ABS

ukrýval pistoli. Podotýkám, že při zatčení, které provedl p. Tůma, které bylo provedeno v půl noci, jsem byl rozhodnut, že v případě, že jsem vylákan do léčky některou cizí zpravodajskou službou, použiji pistolí, které jsem měl

při sobě. Po rozpoznání hlasu p. Tůmy jsem zbraně nepoužil, ačkoliv vím, jaké důsledky bych nesl v případě mé viny. Pro tyto případy mám malou pistoli, která u mě při prohlídce nebyla nalezena a na kterou jsem upozornil sám,

uvedl k tomu zatčený.⁴⁰ Událost, k níž došlo po cestě, signalizuje překotnost okamžiku zatčení. Po chvíli jízdy Tůma zastavil, nechal Novotného vystoupit a poručil mu, aby si lehl na silnici obličejem k zemi. Novotný poslechl, ale několikrát prosebně opakoval doslovně: „Tůmo, nezabíjej mě!“ V této pozici byl Novotný znovu prohledán, byla mu nasazena pouta a pak byl odvezen do Prahy.⁴¹

Františka Novotného odvezli do objektu označovaného jako tzv. Statek v Praze-Bubenči, který využívala StB. V této budově prožila na konci čtyřicátých a v první polovině padesátých let 20. století řada osob podezřelých z protistátní činnosti proti komunistickému Československu muka bestiálního násilí vyšetřovatelů v čele s Miroslavem Pichem-Tůmou. Novotného drželi v kanceláři referenta Zdeňka Hrušky, vyšetřování a tvrdé výsledky vedl Pich-Tůma. Oběť se ocitla v jakési díře zapomnění, izolovaná, bezmocná a vystavená násilí. Václav Vacek, jenž každý den přinášel Novotnému jídlo a pití, popsal, do jakého stavu se protřelý protinacistický bojovník po několikadenním vyšetřování dostal. Při soukromých rozhovorech mně jmenovaný říkal, že se vždy bál toho vraha Tůmy. Byl na Statku týden nebo čtrnáct dní a v poslední době byl již ve stavu šílenství a stále mluvil jen o dětech. Jednoho dne ze Statku zmizel.⁴² Miroslav Pich-Tůma trval na tom, aby byl Novotný neustále spoután na rukou a připevněn řetězem k ústřednímu topení. Musel jsem ho i na malou stranu vodit spoutaného a obsloužit ho jako bezrukého,⁴³ vypověděl v roce 1956 Achremenko. Dokonce i Zdeněk Řípa, když se v roce 1964 začal na okolnosti vraždy Františka Novotného „rozpomínat“, vypovídal, že na něm byla spáchána provokace a že byl při výsledcích bit.⁴⁴ Na tzv. Statek si přišel

40 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Vyšetřovací protokol sepsaný s Františkem Novotným z 25. 8. 1948.

41 Tamtéž, f. A 8/1, inv. j. 1239, Zpráva Jana Achremenka k vraždě Františka Novotného z 9. 2. 1956.

42 Tamtéž, sb. ZV, a. č. ZV-122 MV, Zápis pohovoru s Václavem Vackem z 29. 12. 1962.

43 Tamtéž, f. A 8/1, inv. j. 1239, Zpráva Jana Achremenka k vraždě Františka Novotného z 9. 2. 1956.

44 Tamtéž, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Zápis o výpovědi Zdeňka Řípy z 2. 10. 1964.

Novotného osobně vyslechnout i velitel StB Jindřich Veselý, který Plačkovi posvětil provedení Novotného exemplární vraždy.

Kdo stál v pozadí?

Je namístě ptát se po důvodech Novotného zatčení. Těch se postupem času vynořilo hned několik. V roce 1952 vypovídal na Krajské správě StB v Hradci Králové k jeho případu funkcionář Krajského výboru (KV) KSČ v Táboře Josef Polidar.⁴⁵ Mimo jiné tehdy popsal, jak se o důvodech zatčení a smrti Novotného v roce 1948 dohadoval s tehdejší přednostou OZO v Táboře Rudolfem Šimáčkem. Oba se shodli na tom, že *Novotný byl odstraněn proto, že příliš mnoho věděl, a to se mohlo stát některým lidem nebezpečným. Usuzovali jsme tak proto, že Novotný nedlouho před zatčením setkal se se Šimáčkem v Táboře, kde mu řekl, že situace je taková, že buďto on, anebo oni. [...] Když se ho Šimáček ptal, co tím myslí, bylo mu řečeno Novotným, že se to brzy doví, že zatím mu nemůže nic bližšího říci.*⁴⁶ Polidar dále naznačil, že Novotný znal velmi dobře chování a selhání některých osob z Tábora za války, konkrétně zmínil Josefa Hojdara, který v květnu 1945 patřil díky svým funkcím na KNV a ONV Tábor (v obou případech místopředseda) k předním tvůrcům mýtu partyzánské skupiny Táborité. Polidarův výslech podle všeho souvisel s prošetřováním údajné kolaborační okupační činnosti Josefa Hojdara, který se na počátku padesátých let dočasně ocitl v nemilosti mocných.⁴⁷

Již v červnu 1948 upozorňovali někteří členové KSČ v Táboře na Hojdarovy kontakty s Němci⁴⁸ a jeho předválečné členství v agrární straně. Tyto poznatky hodlala StB využít na počátku padesátých let, kdy byl Hojdar uvězněn. Krajské velitelství StB v Českých Budějovicích dokonce přišlo v souvislosti se shromažďováním materiálů k Ing. Jiřímu Nezvalovi,⁴⁹ poválečnému krajskému tajemníkovi a později do roku 1948 i předsedovi KSČ v Táboře, s tvrzením, že na jaře 1948 se *ujímal případu proti Hojdarovi a členům SNB z jeho skupiny František Novotný. [...] Novotný usvědčuje Hojdara, že vedl v okupaci dvojí politiku a že činnost ilegální skupiny Vacek-Červinka (Táborité - pozn. autora) nebyla taková, jak se veřejnosti namlouvá. Akce proti Hojdarovi nabývá velkých rozměrů. Politický tajemník KSČ Švehla se marně snaží Novotného politicky umlčet.*⁵⁰

Josef Hojdar se k případu Františka Novotného otevřeně vyjádřil v květnu 1968 při ustavení příprav-

ného výboru Sdružení čs. partyzánů a bojových složek domácího odboje. Plénu měl mimo jiné oznámit, jak po jeho zatčení na počátku padesátých let Novotného vrazi začali rozšiřovat lživou zprávu, že měl jeho smrt na svědomí. Za vrahy Novotného poté označil příslušníky StB, z nichž jeden – Bohuslav Šedivý – byl prý dokonce přítomen ve sjezdovém sále, který po začátku projevu rychle opustil.⁵¹

Druhá verze, jež se v souvislosti s prověřováním Novotného vraždy objevila, ukazovala ke Štěpánu Plačkovi a jeho válečné minulosti. Dne 17. prosince 1968 obdržel vyšší vojenský prokurátor z Příbrami pplk. JUDr. Otto Vajnlich anonymní dopis od údajného dlouholetého zaměstnance ministerstva vnitra. Pisatel reagoval na hojně otištěnou zprávu o procesu proti sedmi bývalým příslušníkům bezpečnosti. Ve svém šestistránkovém dopise rozebírá okolnosti některých vražd, za nimiž stála StB. K případu Františka Novotného, jehož charakterizuje jako čestného

Bohuslav Šedivý (nar. 27. 10. 1914 v Praze), major SNB. V roce 1945 se přihlásil do KSČ. Pro službu u SNB byl předán ministerstvem národní obrany v srpnu 1946. Postupně dosáhl několika vyšších služebních funkcí. V době vraždy Františka Novotného vedl Krajské velitelství StB v Praze. Jeho podřízení (Josef Volf a Bořivoj Vávra) byli pověřeni zastřelením Novotného. Následně pomáhal zahladit stopy vraždy a podporoval verzi o údajném použití zbraně při pokusu o útěk. Od SNB byl propuštěn na vlastní žádost 14. dubna 1950. Hodnost majora mu byla ponechána. Poté pracoval jako agrotechnik výzkumného ústavu pod Československou akademií zemědělských věd a ředitel Státního statku v Židlochovicích. Za podíl na Novotného vraždě nebyl potrestán.

Zdroj: ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis ev. č. 3711/1914, Bohuslav Šedivý

45 Josef Polidar (1915–?) působil na KV KSČ v Táboře v letech 1945–1948, poté se stal vedoucím tajemníkem Okresního výboru KSČ v Dobrušce a následně zemědělským tajemníkem a zástupcem vedoucího tajemníka KV KSČ v Hradci Králové. V únoru 1953 byl funkcí na doporučení ÚV KSČ zbaven.

46 ABS, f. 325, sign. 325-108-4, Zápis o výpovědi Josefa Polidara z 22. 9. 1952.

47 Josef Hojdar byl v roce 1951 odsouzen k sedmi letům odnětí svobody za údajné delikty hospodářské povahy.

48 Kupříkladu Dvořák na konci nacistické okupace u Hojdara zahlédl šéfa tábořské SD Kurta Kritze. ABS, f. A 8/1, inv. j. 1239, Záznam o pohovoru s Bohumilem Dvořákem z 29. 3. 1963.

49 Jiří Nezval (1905–1999) byl koncem března 1945 vysazen jako politický komisař s patnáctičlenným výsadem Za Prahu do protektorátu. Desant operoval na Kamenicku a navázal spojení s Tábority.

50 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Zpráva Krajského velitelství StB České Budějovice z 30. 6. 1952.

51 *Archiv Jaroslava Hojdara*, Franta. Poválečný osud partyzána Františka Novotného (nedatováno).

partyzána a poctivého komunistu, si podle svých slov po léta skládal kousek po kousku mozaiku. Z té mu vyšla teorie, podle níž Novotný objevil doklady usvědčující Štěpána Plačka ze spolupráce s Gestapem z doby jeho působení v Židovské náboženské obci a později v roce 1945 při tajném pobytu v plicním sanatoriu Na Pleši. Argumenty pro jeho tvrzení měly dodat výslechy Kamila Pixy z obranného zpravodajství a bývalého zástupce velitele III. sektoru velitelství StB Jiřího Čermáka. Stejní svědci měli potvrdit, jakým způsobem s informacemi Novotný naložil a komu z nejbližších spolupracovníků se s nimi svěřil. Citlivé informace se však podle anonyma – z obav před možným nařčením z piklů proti svým představeným nebo z vypočítavosti⁵² – dostaly k Plačkovi. O životě Novotného poté mělo být rozhodnuto na základě neprověřených zpráv vyhotovených spolupracovníky z agenturní sítě Štěpána Plačka „na objednávku“. Posledním tvrzením se anonym přibližuje k neobjektivnější verzi, kde se nejvíce můžeme držet faktů. Na tzv. Statku, kde Pich-Tůma a jeho parta mordýřů sídlila, se v srpnu 1948 ocitl agent StB Vladimír Doležal, jehož výpověď – jako jediné svědectví – vedla k tragickému konci Františka Novotného. Doležal se již 3. března 1948 dobrovolně zavázal ke spolupráci s StB.⁵³ Byl naverbován coby redaktor *Svobodného slova* zejména na osoby z prostředí ČSNS. Podle výpovědi Picha-Tůmy se od jara 1948 ve zprávách krycí agentury začaly objevovat informace o Doležalově nehlášených stycích. V červenci 1948 se Pich-Tůma s Doležalem sešel na konspirativní schůzce, ale

kvůli svému hrubému jednání se o kontaktech Doležala s Novotným nic nedozvěděl. O měsíc později bylo rozhodnuto o Doležalově zadržení. V noci 20. srpna 1948 jej příslušníci StB vylákali z bytu. Spoutaný a se zavázanýma očima byl odvezen na tzv. Statek, kde jej drželi v jedné kanceláři ve třetím patře. Převážně noční výslechy prováděl Pich-Tůma. Vězněný agent měl pásku na očích, při výsleších měl pevně utažená pouta a byl přivázán k židli. *Jakmile jsem*

Už v roce 1952 ukázaly závěry prověřovací skupiny na absenci usvědčujících materiálů o protistátní činnosti Františka Novotného

sdělil jméno Novotného, Mirek (Pich-Tůma – pozn. autora) mi sejmul pásku a odpoutal mne od židle. [...] Od té doby jsem dostával pravidelně jídlo, pítí a kouření. Celkem bylo se mnou jednáno bez tělesného násilí.⁵⁴

Novotného jméno Doležal vyzradil po několika dnech, a jak je patrné z jeho výpovědi pro Inspekci ministra vnitra ze září 1964, kterou můžeme považovat za poměrně věrohodnou, Pich-Tůma měl prý z jeho sdělení mimořádnou radost a vyšetřovaný byl odměněn obědem, pivem a cigaretami. A jaké poznatky tedy k Novotnému sdělil? Seznámili se v červnu nebo v červenci 1948 prostřednictvím Bohumila Dvořáka. Bývalý kamarád z tábořského odboje i poválečných let znal Novotného výhrady vůči komu-

nisty prosazované zemědělské politice po vzoru sovětské kolektivizace, ze které se vytrácely sliby o zlepšování postavení pro drobná a střední hospodářství, mezi něž patřil i statek Novotných v Balkově Lhotě. Oba přátelé se v Praze v roce 1948 občas setkávali a otevřeně spolu hovořili o neudržitelnosti pouónorového zřízení. Novotný měl dokonce Dvořákovi radit, aby uprchl za hranice a vyřešil tak stále se stupňující obtíže v zaměstnání.⁵⁵

Po seznámení s Doležalem se v létě několikrát společně sešli, někdy v Novotného bytě v Krocínově ulici č. p. 3. Zpočátku se s Novotným spíše otukávali, později už mělo docházet k předávání konkrétních informací, ale většinou ústně. Nyní jsme odkázáni převážně na výpovědi, které Doležal o schůzkách v průběhu let učinil. Novotný při nich údajně předal útržek jednoho z vyšetřovacích protokolů v rozsahu tří stran a žádal od vysílání zprávy o chystaných změnách v zemědělské politice v Hlasu Ameriky.⁵⁶ Tuto akci měl zprostředkovat tiskový atašé amerického velvyslanectví v Praze Joseph Chester Kolarek.⁵⁷ Styk s ním měl Doležalovi umožnit jeho redakční kolega Vladimír Hrnčíř, jenž se s tiskovým atašé amerického velvyslanectví dobře znal a osobně setkával již od roku 1946.

Ve stručném vyšetřovacím protokolu o rozsahu půldruhé strany z 25. srpna 1948 nenajdeme Novotného příznání ke spolupráci s cizí tajnou službou. Pakliže byl s Novotným skutečně sepsán (signován jím není), jak tvrdí Pich-Tůma, stalo se tak pravděpodobně bezprostředně po jeho zatčení. Novotný v něm sice potvrzuje tři až čtyři schůzky s Vla-

52 ABS, f. Inspekce ministra vnitra ČSSR II. díl (dále jen A 8/2), inv. j. 96, Anonymní dopis adresovaný prokurátorovi Ottovi Vajnlichovi z 17. 12. 1968.

53 ABS, f. A 8/1, inv. j. 1239, Zpravodajský slib č. 826 zavazující ke spolupráci s čs. bezpečnostními orgány z 3. 3. 1948.

54 Tamtéž, Protokol o výpovědi s Vladimírem Doležalem ze 4. 9. 1964.

55 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Protokol o výpovědi s Bohumilem Dvořákem z 24. 9. 1964.

56 Tamtéž, Výpis z výpovědi Vladimíra Doležala ze srpna 1948.

57 Joseph Chester Kolarek (1915–1987) se po válce stal tiskovým atašé a ředitelem USIA (United States Information Agency) v Praze. V dubnu 1950 byl na základě nóty ministerstva zahraničních věcí vyhoštěn. Stalo se tak v souvislosti s vykonstruovaným politickým procesem se dvěma zaměstnanci americké ambasády v Praze.

dimírem Doležalem, ale odůvodňuje je *touhou odhalit nějaké spojení se zahraničím, umožňující doposud jednak útky politických exponentů, jednak útky členů bezpečnostních složek. Protože neměl jsem valné důvěry ve zpravodajskou činnost naší služby, jednal jsem na vlastní pěst. [...] Podotýkám, že jsem mu (Doležalovi – pozn. autora) neposkytl žádné informace týkající se mé služby.*⁵⁸

Už v roce 1952 ukázaly závěry prověřovací skupiny na absenci usvědčujících materiálů o protistátní činnosti Františka Novotného. K obdobným výsledkům dospěla Inspekce ministra vnitra v roce 1964, když konstatovala: *Přes vynaložení velmi značného úsilí se nepodařilo nalézt takové materiály, které by dokumentovaly skutečnou nepřátelskou činnost Novotného (kromě výpovědi Bohumila Dvořáka a Vladimíra Doležala). Podařilo se nalézt pouze anonymní protokol, sepsaný údajně s Františkem Novotným, který však je v rozporu s některými tvrzeními Vladimíra Doležala.*⁵⁹

Miroslavu Pichu-Tůmovi ale Doležalova výpověď stačila. Jakmile si identifikaci Novotného fotografie ověřil u Doležala jeho totožnost, okamžitě, bez dalšího prověřování, byla spuštěna akce. Z prošetřování Inspekce ministra vnitra v roce 1956 se ze svědectví Zdeňka Hrušky,⁶⁰ velitele referátu, který zpracovával drobné ilegální skupiny, dozvídáme, že po několika dnech⁶¹ došlo k převozu Novotného do uzavřeného vyšet-

Zdeněk Řípa (nar. 19. 2. 1899 ve Staré Pace), pracovník ministerstva vnitra. Za první republiky působil ve zpravodajských službách. V roce 1940 podepsal přihlášku do Českého národně socialistického tábora – Vlajky. Při poválečném prošetřování tvrdil, že tak učinil kvůli získávání zpravodajských informací z prostředí českých fašistů. K ministerstvu vnitra nastoupil v srpnu 1945. Převzat byl ze služeb ministerstva ochrany práce a sociální péče. Náležel k služebně starším příslušníkům, používal titul aktuárský ředitel. Pro SNB vedl kurzy a školení, při nichž prosazoval tvrdé metody vyšetřování. Patřil ke spolupracovníkům Bedřicha Pokorného a Štěpána Plačka, který se v jedné z výpovědí vyjádřil, že v době Novotného vraždy byl přidělen pro práci s agenty a těšil se jeho plné důvěře. Řípa řídil automobil, v němž Volf s Vávrou převáželi Františka Novotného z Prahy do Tábora. Až do šedesátých let křivě vypovídal o naplánované vraždě Novotného, přestože o jejím provedení věděl. Počátkem roku 1949 odešel ze služeb bezpečnosti do trvalé výslužby. Za své skutky nebyl potrestán.

Zdroj: ABS, f. Osobní evidenční karty příslušníků ministerstva vnitra, osobní karta Zdeněk Řípa. ABS, sb. ZV, a. č. ZV-122 MV, Zápis pohovoru s Vladimírem Dlabalem ze 4. 1. 1963.

řovací oddělení Krajského velitelství StB Praha na Pankráci. Hruška našel při příchodu do své kanceláře na židli muže připoutaného k ústřednímu topení. Až od Picha-Tůmy zjistil jeho totožnost. *Zakázal mi výslovně, abych s Novotným hovořil, dával mu jídlo nebo pití a že nám další bude sděleno. Asi v 10:00 hod. dopoledne mě kpt. Pich-Tůma zavolal a dal mi příkaz, abych bez prodlení odvezl Novotného do věznice Krajského velitelství StB.*⁶²

Na Pankráci absolvoval František Novotný ještě jeden krátký výslech, kterého se společně s Pichem-Tůmou zúčastnil Ladislav Zelenka, jenž si chtěl údajně ověřit hodnověrnost Novotného výpovědi, kterou učinil na tzv. Statku. Novotný měl svoji

původní výpověď potvrdit a uvést, *že očekával, že dojde ke zvratu, a že si touto protistátní činností chtěl udělat alibi pro budoucnost. Výsledek vyšetřování jsem předložil Plačkovi a vzpomínám si, že při této příležitosti jsem mluvil o tom, že takovýto zrádce by zasloužil trest smrti. Plaček k tomuto pronesl poznámku, že Řípa by takovou věc spolehlivě zařídil.*⁶³

Exemplární vražda

S návrhem na zavraždění Františka Novotného přišel Ladislav Zelenka. Stejný názor zastávali i jeho bezprostřední podřízení Miroslav Pich-Tůma a Josef Čech,⁶⁴ který byl s případem rovněž obeznámen.⁶⁵ Konečné roz-

58 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Vyšetřovací protokol sepsaný s Františkem Novotným z 25. 8. 1948.

59 Tamtéž, Zpráva o případu likvidace Františka Novotného z 2. 12. 1964.

60 Zdeněk Hruška (1923–?) nastoupil k SNB v roce 1947. Díky své dobré znalosti angličtiny sehrál roli amerického důstojníka při vyšetřování Petra Konečného na tzv. Statku. Z bezpečnosti byl propuštěn v roce 1960. Nadále až do své emigrace v roce 1967 tajně spolupracoval jako zaměstnanec taxislužby a recepční v hotelu International s StB.

61 Miroslav Pich-Tůma hovoří o 5 až 14 dnech. Novotný byl ale celkem zadržován 13 dnů a pravděpodobně až poslední den byl přemístěn na Pankrác, jak vyplývá z výpovědi Josefa Volfa učiněné v roce 1964.

62 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra I. díl, inv. j. 789, Záznam výpovědi Zdeňka Hrušky z 9. 2. 1956.

63 Tamtéž, Zápis o výpovědi Ladislava Zelenky z 28. 1. 1952.

64 Josef Čech (1912–1988) patří mezi pachatele nejzávažnějších zločinů v řadách StB. Brzy po svém přijetí do služeb ministerstva vnitra (1946) byl postupně zařazen na několik velitelských funkcí v sektoru politického zpravodajství. V letech 1954–1963 zastával funkci náčelníka VIII. správy ministerstva vnitra. Patřil k vůbec nejděle sloužícím aktérům politických vražd a zabití z přelomu 40. a 50. let (Novotný, Konečný, Wiesner). Osobně se též podílel na vyšetřování P. Josefa Toufara. Proces se sedmi bývalými příslušníky StB, který byl zahájen v roce 1968, nesl právě po něm označení Josef Čech a spol. Více BÁRTA, Milan a kol.: *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953–1989*. ÚSTR – Academia, Praha 2017, s. 207–211.

Fotografie z místa činu

Foto: ABS

hodnutí vydal Štěpán Plaček, jemuž postup posvětil Jindřich Veselý. *Plaček navrhl, aby zrádce byl likvidován bez soudu. [...] Uvědomil jsem o případu a jeho řešení naše přátele (sovětské poradce – pozn. autora), chtěje znát jejich stanovisko. Jejich představitel řekl mi toto: „Vzal čert lumpa, ale používat takových metod vám pro příště nedoporučuji. Mohly by být někdy zneužity.“*⁶⁵ Velitel StB měl pro usmrcení Novotného dodatečně získat souhlas od generálního tajemníka KSČ Rudolfa Slánského.⁶⁷

K provedení exekuce byli vybráni příslušníci Krajského velitelství StB v Praze, k nimž Plaček osobně doporučil bývalého zkušeného zpravodajce a spolupracovníka Bedřicha Pokorného Zdeňka Řípu. Ústní rozkaz mu Plaček dal mezi čtyřma očima ve své kanceláři, přičemž Řípu požádal, aby se druhý den ráno v Bartolomějské ulici zastavil pro eskortu. Miroslav Pich-Tůma

se rozjel ke krajskému veliteli StB v Praze Bohuslavu Šedivému a tlumočil mu žádost svých nadřízených. Zdůraznil, že případ nelze řešit soudně, neboť *soudy nejsou dosud v tom stavu, aby takový případ zrady uvnitř vlastních řad dovedly rychle vyřešit, aby byl výstrahou a poučením pro všechny ostatní.*⁶⁸ Šedivý vybral pro úkol Bořivoje Vávru a Josefa Volfa. U Plačka si telefonicky ověřil jeho souhlas, a přestože byl ujistěn, že jde o rozkaz, Novotného vraždu si nechal posvětit ještě na velitelství StB. Jindřich Veselý ho ale odbyl strohým konstatováním, aby kolem věci nevedl zbytečně moc řeči a ať rozkaz splní.⁶⁹ Vávra s Volfem byli svým velitelem detailně poučeni, jak mají akci provést. Františka Novotného měli zastřelit „na útěku“ pod zástěrkou eskorty do Tábora v lese nedaleko Benešova.⁷⁰

Po páté hodině ranní 7. září 1948 zastavil černý služební vůz Tatra 57 B

před oblastní úřadovnou StB v Bartolomějské ulici v Praze. K řidiči přisedli Vávra s Volfem a společně odjeli na Pankrác, kde eskortující příslušníci převzali Františka Novotného. Přibližně v půl šesté se eskorta se spoutaným vězněm na zadním sedadle vydala směrem na Benešov. Poprvé vůz zastavil patnáct kilometrů za Prahou, aby si jeden z eskortujících společně s Novotným mohli odskočit. Řípa si při té příležitosti všiml, že Novotný nemohl téměř chodit a těžce našlapoval,⁷¹ což se při následném vyšetřování ukázalo jako slabý článek zinscenovaného útěku. Kousek před Benešovem, kde byl vedle silnice les, dala eskorta řidiči znovu pokyn, aby zastavil, a společně s vězněm vystoupili. Vávra s Volfem nyní podle naučené legendy popisují, jak Novotného na vodicím řetízku doprovázeli do lesa, aby mohl vykonat velkou potřebu. Při stahování kalhot, kdy mu byl řetízek uvolněn,

65 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Výpověď Štěpána Plačka k likvidaci Novotného (nedatováno).

66 Tamtéž, Výpověď Jindřicha Veselého z 16. 4. 1951.

67 ABS, f. A 8/2, inv. j. 96, Výpis z deníku J. Veselého z 19. 3. 1964.

68 Tamtéž, f. A 8/1, inv. j. 1239, Vyjádření Bohuslava Šedivého k případu Novotný z 11. 2. 1956.

69 Tamtéž.

70 ABS, f. A 8/1, inv. j. 1239, Výpověď Bohuslava Šedivého z 25. 2. 1952.

71 Tamtéž, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Zápis o výpovědi Zdeňka Řípy z 2. 10. 1964.

se prý František Novotný nečekaným trhnutím vysmekl a dal se na útěk. Oba pak shodně tvrdili, jak jej s asi desetimetrovým odstupem pronásledovali a asi po osmdesáti metrech běhu a neustálého volání: *Stůj, nebo střelím!* a s dovětkem: *Jménem zákona!* zahájili palbu. Po dvou Volfových výstražných výstřelech začali oba z asi sedmi až deseti kroků pálit přímo na prchajícího. *Po těchto výstřelech viděl jsem, jak Novotný by patrně zasažen, se poněkud nachýlil kupředu a po několika krocích klesl obličejem k zemi. Zběžným ohledáním jsme se přesvědčili, že jeden z projektilů zasáhl týl hlavy a že tato rána byla patrně smrtelná, protože Novotný již nejevil žádné známky života.*⁷²

Výpovědi obou jmenovaných se v tom podstatném shodovaly, až v závěru se Volf dopustil chyby, když při zdůvodňování, proč vězni uvolnili řetízek, hloupě upozornil na to, že se Novotnému špatně šlo.⁷³ Jeho tělo bylo při ohledání místa nalezeno asi 130 kroků od silnice v lese, kam by obtížně chodící člověk, pronásledovaný vycvičenými příslušníky bezpečnosti, jen těžko doběhl. Na Volfovu chybu při fabulované výpovědi upozornil hned při prvním prošetřování případu v roce 1951 jeho velitel Bohuslav Šedivý, který připomněl, že i kriminalisté měli jisté pochyby, zda se událost odehrála tak, jak ji popisovala eskorta.⁷⁴

K reálnému popisu průběhu politické vraždy se Vávra s Volfem přiblížili až v roce 1964, kdy vypovídali před Inspekcí ministra vnitra. Oba doznali, že zastávka na 36. kilometru státní silnice z Prahy do Benešova byla předem naplánovaná, s Novotným odešli asi 40 až 80 metrů – zde se výpovědi

Policejní plánek místa činu

Foto: ABS

mírně rozcházejí – od silnice, kde ho zezadu a bez jakéhokoli varování Vávra zastřelil. *Řekli jsme Novotnému, že půjdeme kus do lesa, abychom nemuseli stát na silnici do té doby, než bude vůz opraven (Řípa předstíral poruchu automobilu – pozn. autora). Poté jsme skutečně odešli od vozu do lesa. Vpředu šel Novotný, za ním asi pět až osm kroků Vávra a za Vávrou asi tři kroky poněkud vpravo jsem šel já. Po ujití asi čtyřiceti kroků od silnice střelil Vávra první ranou Novotného do zad a druhou ranou do hlavy. Já jsem v totéž okamžiku vystřelil několik ran do vzduchu. [...] Já jsem střelil do vzduchu z toho důvodu, aby to vypadalo, jako že Novotného pronásledujeme při pokusu o útěk.*⁷⁵

Po zastřelení Františka Novotného zůstal Volf na místě a Vávra odjel

podle pokynů s Řípou do Benešova na stanici SNB, odkud telefonicky informoval svého velitele Bohuslava Šedivého. Ten před osmou hodinou ranní vyrozuměl pražskou kriminálku a společně se vydali na místo činu. Vyšetřování vedl Jaroslav Samek s kolegou Peškem,⁷⁶ kteří přes uváděné pochybnosti vyhodnotili případ jako zastřelení na útěku.

Bohuslava Šedivého potěšilo, jak rychle a ke spokojenosti StB byla věc „uzavřena“. Ani v lese Tužinka se vyšetřování od původního plánu neodchýlilo, a tak mohl společně s kriminalisty odjet zpět do Prahy. Volf s Vávrou do Prahy odvážel Řípa, z jehož výpovědi učiněné v roce 1964 vyplývá, že oba vrazi cestou mocně popíjeli alkohol a hádali se, kdo umí lépe střílet.⁷⁷

72 Tamtéž, Zápis o výpovědi Bořivoje Vávry ze 7. 9. 1948.

73 Tamtéž, Zápis o výpovědi Josefa Volfa ze 7. 9. 1948.

74 ABS, f. A 8/1, inv. j. 1239, Výpověď Bohuslava Šedivého z 25. 2. 1952.

75 Tamtéž, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Zápis o výpovědi sepsaný 1. 10. 1964 s Josefem Volfem.

76 Bohuslav Šedivý se v roce 1952 zmiňuje ještě o jednom vyšetřovateli, který se měl jmenovat Slanička. V záznamu o ohledání místa činu se ale jeho jméno nevyskytuje.

77 ABS, sb. ZV, a. č. ZV-4 MV, Zápis o výpovědi Zdeňka Řípy z 2. 10. 1964.

Pohřeb

Po odvezení manžela z Balkovy Lhoty Alžběta Novotná ani její švagr už nedokázali usnout. První ranní telefonát na tábořskou bezpečnost nic neobjasnil. *To je u našeho řemesla normální. Jak vám ho odvezli, zase vám ho přivezou, konejšili ji.*⁷⁸ Když se nikde nemohla domoci žádných zpráv, rozjela se do Prahy, kde ji odbyli s tím, že manžel je na dovolené. Po dnech marného čekání přišel 7. září 1948 šok. Po příjezdu do Tábora potkala příslušníky bezpečnosti a jeden z nich jí na ulici oznámil: *Paní Novotná, Frantu zastřelili u Benešova.*⁷⁹ Odpoledne už prý o jeho smrti věděl celý Tábor. Druhý den, 8. září 1948, dopoledne přišel k Novotným příslušník bezpečnosti z Tábora s oficiální zprávou: *Váš manžel je mrtvý, leží v márnici v Benešově a můžete si ho pohřbít.*⁸⁰

Ještě stále 8. září 1948 byl vyrozuměn Okresní soud trestní v Benešově s tím, že vojenský prokurátor netrvá na soudní pitvě a mrtvé tělo Františka Novotného může být vydáno pozůstalým. Následovalo oznámení Oblastní kriminální úřadovně v Táboře, jmenovitě kriminálnímu čekateli Josefu Čapkovi, jenž měl pozůstalé informovat, kde se tělo nachází a že si ho mohou převzít. Převoz na žádost Alžběty Novotné zajistil pohřební ústav pana Průchy z Tábora. Rakev zůstala až do konání pohřbu v domě smutku v Balkově Lhotě. V jedné z kapes manželka našla kapesník s uzlíčkem, který dodnes uchovává dcera Milada na otcovu památku. Uzel na kapesníku chápala s matkou a bratrem jako vzkaz, aby drželi pohromadě. Dne 10. září 1948 vykonal farář František Rabiška pohřební obřady. Účast byla vzhledem k okolnostem

Josef Volf (nar. 24. 9. 1906 ve Stodůlkách, okr. Praha-západ), nadporučík SNB. V době nacistické okupace pracoval jako stavbyvedoucí u stavební firmy Klečánek a Vondrášek. Několik zaměstnanců této firmy jej po válce označilo za spolupracovníka Antonína Klečánka, který patřil k významným rezidentům SD s vlastní sítí konfidentů. V roce 1945 vstoupil do KSČ a v červenci téhož roku nastoupil službu u SNB. V létě 1946 absolvoval základní školu SNB. Působil u Krajského velitelství StB v Praze. V roce 1947 na něj bylo podáno trestní oznámení pro násilí, kterého se měl dopustit na vyšetřované Marii Kaňkové ve sklepních prostorách v Bartolomějské ulici č. p. 10. Přímo se podílel na zavraždění Františka Novotného v lese Tužinka u Benešova. Od bezpečnosti byl na vlastní žádost propuštěn koncem března 1950 a poté nastartoval svoji profesní kariéru coby náměstek ředitele podniku Investa. Následně byl až do šedesátých let zaměstnán na ministerstvu strojírenství (později ministerstvu těžkého strojírenství) jako vedoucí oddělení. Za Novotného vraždu nebyl potrestán.

Bořivoj Vávra (nar. 1. 10. 1914 v Hřivčích, okr. Louny), strážmistr SNB. Vyučený zámečník pracoval od počátku třicátých let až do roku 1946 v letecké továrně Letov jako zámečník-šablonář. Od roku 1945 byl členem KSČ, z níž byl v roce 1955 dočasně vyloučen. K SNB nastoupil v roce 1946. Stejně jako Josef Volf sloužil u Krajského velitelství StB v Praze. Při fiktivním transportu do Tábora zavraždil Františka Novotného, když ho v lese Tužinka nedaleko Benešova nejprve střelil do zad a poté mu ještě prostřelil hlavu. Od SNB odešel na vlastní žádost v září 1951. Znovu nastoupil do n. p. Letov a v roce 1955 přešel do n. p. Avia Letňany. V zaměstnání se netěšil dobré pověsti, neboť nadměrně holdoval alkoholu a byl vulgární a arogantní ke svým spolupracovníkům. Za Novotného vraždu nebyl potrestán.

Zdroj: STÁTNIK, Dalibor: Agenti nacistických bezpečnostních složek Gestapa a Sicherheitsdienstu ve službách StB (Kurt Wilfer a ti druzí). *Sborník Archivu ministerstva vnitra*, č. 1. OASS MV ČR, Praha 2003, s. 5–35.

ABS, f. 310, sign. 310-111-12; ABS, sb. ZV, a. č. ZV-122/A MV.

smrti nečekaná. Sousedé a přátelé se ale nebáli a přes viditelnou přítomnost příslušníků StB hojně přicházeli – branou s nápisem: *Na prahu věčného klidu* – na vesnický hřbitov k poslednímu rozloučení. Shodou okolností se nedaleko, v Sezimově Ústí, téhož dne konalo slavnostní uložení ostatků prezidenta Edvarda Beneše. V tento den jako by symbolicky na obou pietních místech definitivně odešly poslední zbytky ideálů demokracie a humanity, na nichž byla založena Československá republika.⁸¹

PhDr. Martin Jindra (1973) působí jako historik v Ústavu pro studium totalitních režimů a Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské. Specializuje se na problematiku moderních církevních dějin. Na toto téma publikuje v církevních i odborných časopisech. V posledních letech vydal monografie: *Česká pravoslavná církev od Mnichova po obnovu v roce 1945* a *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938–1945*.

78 Hojdar, J.: Výstraha nám všem. Původní rozhovor s manželkou zavražděného F. Novotného. *Palcát*, 1969, č. 7, s. 2.

79 Tamtéž.

80 *Archiv autora*, rozhovor s Miladou Filipovou, rozenou Novotnou, z 18. 1. 2017.

81 Parafrázovaný výrok napsal po Benešově abdikaci britský velvyslanec Pierson Dixon. DEJMEK, Jindřich: *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část druhá. Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935–1948)*. Karolinum, Praha 2008, s. 698–699